

Ratio, O JEJITA 1-4 p.

U. B.

UNIV. BIBLIOTH.
* 1904 *
HELSINGFORS

OHJEITA KIELIOPIN OPETUKSEEN.

Kirjoittamaansa

„ÄIDINKIELEN ALKEISOPPIIN“

sovittanut

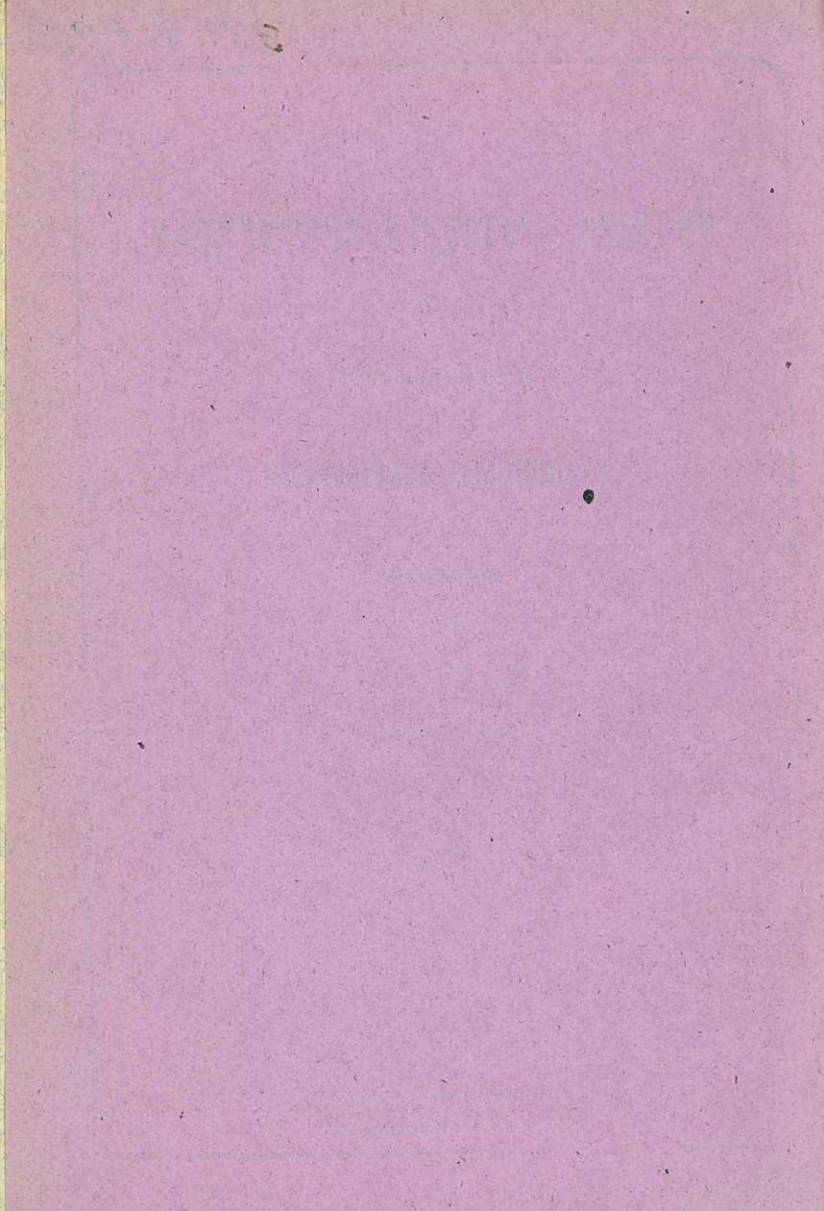
K. RAITIO,

semin. lehtori.

Sortavalassa, 1885.

Tekijän kustannuksella.

OHJEITA KIELIOPIN OPETUKSEEN.

Kirjoittamaansa

„ÄIDINKIELEN ALKEISOPPIIN“

sovittanut

K. RAITIO,

semin. lehtori.

Sortavalassa, 1885.

Tekijän kustannuksella.

Harjaantuneelle opettajalle mahtanevat tässä esiytyvät ohjeet tuntua vähäpätöisiltä ja tarpeettomilta. Niitä kyhättäissä onkin etupäässä pidetty silmällä vasta-alkavia opettajia, joiden — sen tiedämme kokemuksesta — ensi alussa on perin vaikea tällaisitta ohjeita tulla toimeen.

I. Ensimmäiseen jaksoon.

1) Opettaja kysyköön: Kuinka monta lausetta tässä oli? Kuinka monta ajatusta tässä siis oli. Miten kuului ensimmäinen lause? Miten toinen? j. n. e. Opettaja käsketään nyt oppilaita itse keksimään useampia lauseita. Käsketään hän heidän myös sellaisia kirjoittamaan ja huomauttamaan, että kukin lause on alettava isolla kirjaimella ja lopetettava pisteellä.

2) Opettaja kysyköön, mistä esineestä kussakin edellä mainituista lauseista puhutaan ja mitä niissä esineestä sanotaan.

3) Opettaja kysyköön: Mikä on siis alus lauseessa „Lintu lentää“? Miksi on se alus? Mikä on maine tässä lauseessa? Miksi on se maine? Kysyttäköön vielä, mikä on alus ja maine kussakin edellä mainituista lauseista. — Aluksen ja maineen määritelmät ovat tarkasti muistoon pantavat.

4) Op. käsketään oppilaita ensin *suullisesti*, sitten *kirjallisesti* muodostamaan lauseita, joissa maine sanoo aluksesta 1:ksi: mitä se tekee, 2:ksi: millainen se on, ja 3:ksi: mikä se on. Tähän kirjoitukseen käytettäköön pieniä vihkoja, joihin lyijykynällä kirjoitetaan.

5) Op. kysyköön myös, mitä maine aluksesta kussakin lauseessa sanoo. Kun on alus keksitty, löydetään maine kysymällä: *kuka t. mikä tekee j. n. e.*

6) Tämän selvittämiseksi lusettaantoon op. jonkun lauseen, antakoon jakaa sen sanoihinsa, sanat tavuihinsa, tavut äänihinsä.

7) Sopiihan opettajan tämän valaisemiseksi isolla taululla näyttää, kuinka jonkun sanan kaikki äänet sopii merkitä eli kirjoittaa. Sitä ennen tietysti täytyy ottaa selville, mistä tavuista ja äänistä puheenalainen sana on kokoonpantu. — Eroitus kirjoitus- ja painokirjainten välillä huomauttamaan.

8) Kirjaimet luetellaan ensin *äänilleen*, sitten myös *nimilleen*. Huomautetaan siis, että kullakin kirjaimella on se ja se *ääni* ja se ja se *nimi*. Vastaisessa kieliopin opetuksessa lausuttakoon niitä vaan nimilleen.

9) Opettaja kirjoittakoon isolle taululle jonkun sanan, jossa on sekä ääntiöitä että kerakkeita, lausuttakoon ne ja huomauttamaan silloin, kuinka ääntiöt todella ääntyvät yksinäänkin helposti, mutta kerakkeet kuuluvat selvästi vaan jonkun edellä tai jäljessä olevan ääntiön kanssa („keralla“).

10) Op. lausukoon oppilaille sanoja, joissa sama ääntiö kuuluu pitkänä ja lyhenä, kysyköön millainen se niissä milloinkin on, ja vaatikoon oppilaita kirjoittamaan niitä sanoja taululle tai vihkoihinsa. Esim.: *tuli, tuuli, kala, kaalaan, suri, suuri, kadun, kaadun, saattaa, satari* j. n. e.. Varsinainen pitkän ja lyhyen ääntiön kirjallinen harjoitus kuuluu oikokirjoitukseen.

11) Ennenkuin näitä lauseita tarkastetaan sanaopilliselta kannalta, otettakoon ensin selville, mikä kussakin on alus ja maine. Sopii tällöin myös huomauttaa, että tekosanoja etupäässä käytetään maineena.

12) Opettaja antakoon oppilasten 11 §:ssä luetelluista lauseista keksiä yksikkö- ja monikkomuodot sekä muuttaa yksikkömuotoja monikollisiksi ja päinvastoin.

13) Op.: Vertaamme toisiinsa seuraavat esineet: puu, rauta, teräs. Tahdomme lausua, kuinka *kovia* ne ovat. Jos nyt sanomme: puu on *kovaa*, kuinka tulee meidän sanoa raudasta? Entä teräksestä? Mitkä lauseet siis saimme? (Kirjoitettakoon ne isolle taululle). Millainen sana on „*kovaa*“? (laatus.). Millainen sana on myös „*kovempaa*“? Entä *kovinta*? Mutta mikä *tila* on „*kovaa*“? „*kovempaa*“? „*kovinta*“? — (Verrataan vielä: *tuoli, pöytä, wuni korkeudelleen; kissa, koira, hevonen* (kissat, koirat, hevoset) *suuruudelleen; kuu, tähdet, aurinko kirkkaudelleen* j. n. e.) Lopputulos: Opettaja: Näette siis, että laatusanoja asetetaan eri *tiloihin*, kun esineitä verrataan toisiinsa. Mitkä ne tilat nyt ovat? Sanokaapa kaikki tilat laatusanasta „*matala*“! „*ihana*“! „*uljas*“? Keksikääpä itse laatusanoja ja sanokaa eri tilat niistä!

14) Kysellään, mitä sanoja näissä lauseissa on, ovatko ne yksikössä vai monikossa ja missä tilassa niissä löytyvät laatusanat ovat.

15) Tämän esimerkin nojalla antakoon opettaja oppilasten oppia, että „*minä*“ on *ensimmäinen* tekijä yksikössä, „*sinä*“ toinen tekijä j. n. e. Mainitkoon oppilaat useampiakin tekosanoja ja asetakoot niiden kunkin edelle tekijäasemot järjestyksessä.

16) Op.: Kuka kirjoittaa silloin, kun sanotaan: „*kirjoitan*“? Kuka kirjoittaa silloin, kun sanotaan: „*kirjoitat*“? j. n. e. Mitä *tekijää* siis merkitsee „*kirjoitan*“? (yks. ens.) Mitä *tekijää* merkitsee „*kirjoitat*“? j. n. e. Lausu vielä tämä tekosana niin, että se tulee merkittämään kaikkia tekijöitä yksikössä ja monikossa (lyhyemmin: lausu tämä tekosana „*kaikissa tekijöissä*“)! Lausu tekosana „*luen*“ „*kaikissa tekijöissä*“ yksikössä ja monikossa, mutta pane samalla *tekijäasemot* edelle. Lausu sama ilman tekijäasemoita! (Sama harjoitus vielä esim. seuraavilla tekosanoilla: *istun, kuljen, kirjoitin, lukisin, olen lukenut, olin laulanut* y. m.; lopuksi sopii kysellä: missä tekijässä on „*luemme*“? Missä tekijässä on „*kirjoittitte*“? Missä tekijässä on „*istui*“? Missä tekijässä on *kulkisimme*“ j. n. e.)

17) Otetaan jokaisesta lauseesta selville alus ja maine; kysytään mikä tekosana lauseessa on, mitä aikaa se ilmaisee ja missä tekijässä se on. — Suulliseksi tai kirjalliseksi harjoitukseksi määrätköön opettaja oppilaita keksimään: lauseita, joiden tekosanat ovat yksikön ens. tek:ssä ja ilmaisevat nyk. aikaa; lauseita, joiden tekosanat ovat yks. toisessa tek:ssä ja ilmaisevat menneyttä aikaa; lauseita, joiden tekosanat ovat yksikön kolmannessa tekijässä ja ilmaisevat tulevaa aikaa. Samat lauseet muutettakoon sellaisiksi, että tekosanat (tietysti alukset sama'lla) niissä ovat monikossa vastaavissa tekijöissä.

18) Otetaan ensin selville alus ja maine. Kysytään sitten: mitä poika työntää? mitä kissa tappoi? minkä mies kaatoi? j. n. e. Tämän johdosta huomautetaan, että jokaisessa näistä lauseissa on esine, johon tekeminen vaikuttaa. Mihin esineeseen vaikuttaa tekeminen ensimmäisessä lauseessa, mihin toisessa? j. n. e.

19) Minkä uuden lauseen jäsenen me nyt siis opimme tuntemaan? Mikä nyt on kohde? (Määrittäminen on varmasti muistoon pantava). Nyt muodostakoot oppilaat sekä suullisesti että kirjallisesti lauseita, joissa on alus, maine ja kohde.

20) Otetaan selville tunnetut lauseen jäsenet. Sitten kysytään: *Millainen* poika työntää rekeä? (reipas) Sana „reipas“ tässä siis *likemmin määrää* sanaa „poika.“ Mutta millainen sana on „poika?“ (nimisana) Sanomme siis: sana „reipas“ määrää likemmin nimisanaa „poika.“ Mitä sana „reipas“ nyt tässä tekee? *Millaista* kärkeä poika vetää? (raskasta) Sana „raskasta“ siis taas likemmin määrää sanaa „kärkeä.“ Mutta millainen sana on „kärkeä?“ Sanomme siis: sana „raskasta“ määrää likemmin nimisanaa „kärkeä.“ — Samat kysymykset tehdään sanan „pieni“ johdosta. *Kenen* jyviä kana söi? Sana „talon“ siis tässä likemmin määrää sanan „jyviä.“ Millainen sana on „jyviä?“ Kuinka siis taas sanomme? j. n. e. Lopputulos: Näette siis, että lauseessa saattaa olla sellaisia jäseniä, jotka *likemmin määrävät jotakin nimisanaa.* Millaisia jäseniä siis vielä voipi olla lauseessa? Sellaisia jäseniä kutsutaan *lisäänmöiksi.* Miksi niitä kutsutaan? Luetelkaa lisäänmöt, joita löytyivät näissä lauseissa.

21) Nyt muodostakoot oppilaat sekä suullisesti että kirjallisesti lauseita, joissa on: aluksella laatusana lisääntönä; kohteella laatusana lisääntönä; aluksella nimisana lisääntönä; aluksella ja kohteella lisääntö millainen tahansa.

22) „Kukka kasvaa puutarhassa.“ Ensin otetaan selville alus ja maine. Kysytään: Missä kukka kasvaa? „Puutarhassa“ sanoo siis *paikan*, missä kukka kasvaa. Millainen lauseen jäsen on se siis? (paikanmäärääjä) — „Talvella sataa valkeata lunta.“ Mikä on maine? Kuinka kysymme tässä alusta? Mikä siis on alus? Kuinka kysymme sanaa „valkeata?“ Mikä lauseen jäsen se siis on?

Kuinka kysymme sanaa „talvella“? „Talvella“ sanoo siis *ajan*, milloin sataa valkeata lunta? Mikähän lauseen jäsen se siis on? (ajan määrääjä) — „Nämä lapset lukevat läksynsä hyvästi.“ Ensin otetaan edellä viitattuun tapaan selvä tunnetuista lauseen jäsenistä. Kuinka kysymme sanaa „hyvästi“? (miten l. millä lailla lapsi lukee) Se sana „hyvästi“ sanoo meille siis lukemisen *laadun*. Mikä lauseen jäsen se siis on? — „Matti sai palkinno . utteruudestaan.“ Otetaan ensin selville tutut jäsenet. Mistä syystä sai M. palkinnon? Mikä lauseen jäsen on siis utteruudestaan?

Näin kysytään muidenkin lauseiden johdosta. Lopputulos: Millaisia uusia lauseen jäseniä te nyt siis olette oppineet tuntemaan? Mitä ilmaisee paikanmäärääjä? Mitä ajanmäärääjä? j. n. e. — Sen jälkeen muodostakoot oppilaat suullisesti ja kirjallisesti lauseita, joissa nämä eri määrääjät esiintyvät.

23) Kukin lause on ensin tarkastettava lauseopillisesti, sitten sanaopillisesti, niin että kaikki tähän asti opitut asiat niiden kautta tulevat harjoitetuiksi.

24) Paikanmäärääjä. 25) Syynmäärääjä. 26) Kolme mainetta. 27) Kohde.

28) Millaiseksi lauseeksi sanomme siis tätä lausetta? Kuinka monesta eri lauseesta eli „osasta“ on se yhdistetty? Koettakaa keksiä muitakin yhdistettyjä lauseita!

29) Otetaan esille ne esimerkit, jotka löytyvät §:ssä 20. Tehäköön ensin seuraava *suullinen* harjoitus:

Käsketään oppilaita yhdistämään toisiinsa 1:sen jakson lauseet sidesanalla „ja“. (Kuinka nyt siis tuli tämä *yhdistetty lause* kuulumaan?) — Sitten käsketään yhdistämään 2:sen jakson lauseet sidesanalla „ja“ sekä asemolla „jonka“ („tyttären“ silloin katoaa); 4:n jakson lauseet sidesanalla „ja“; 5:n jakson lauseet sanoilla „mutta“, „ja“, „sekä“ („he“ katoaa); 7:n jakson lauseet sanalla „vaikka“ (vaikka hän oli hyvin vanha j. n. e.); 8:n jakson lauseet sanalla „koska“; 9:n jakson lauseet sanalla „sekä“ („hän“ katoaa); 10:n jakson lauseet sanoilla „kun“, —, —, „koska“ (Kun ukko eräänä j. n. e.); 12:n jakson lauseet asemolla „joissa“; 13:n jakson lauseet sanalla „ja“; 15:n jakson lauseet sanoilla „jos“ (alkuun), —, „ja“; 16:n jakson lauseet sanoilla „kun“ (alkuun); „kun P. oli kuunnellut“ j. n. e.); —, „ja“, —, „sillä“; 17:n jakson lauseet sanoilla „niin että.“ — Aina kun yhdistetty lause tällä tavalla on saatu muodostetuksi, kysyttäköön useammilta oppilailta, miten se kuului. Sitten saavat oppilaat kirjoittaa kaikki esimerkit §:ssä 20, mutta siten, että muodostavat ne lauseet *yhdistetyiksi*, jotka jo suullisessa harjoituksessa sellaisiksi muodostettiin. Sitä ennen opittakoon kuitenkin kieliopista § 22. — Kun tämä kirjoitus on tapahtunut, otettakoon vielä esille joku sovelias kappale lukukirjasta; oppilaat mainitkoot, mistä eri lauseista kukin yhdistetty lause siinä on kokoonpantu.

II. Toiseen jaksoon.

- 1) Nämä kaksi §§:ää oppikoot oppilaat suoraan kirjasta.
- 2) Oppilaat luettelevat vielä sanoja, joissa on kaksoisääntiöitä.
- 3) Koska kerakkeiden pehmentämisessä on tärkeätä tuntea, onko tavu lyhyt vai pitkä, on parasta harjoittaa oppilaita keksimään, millaisia tavut ovat esim. jonkun lyhyen lukukappaleen sanoissa.
- 4) On pantava toimeen samantapainen harjoitus, kuin edellisenkin §:n johdosta.

5) Tähän sääntöön voidaan johtua seuraavalla tavalla: opettaja kirjoittaa isolle taululle esim. sanan *tupa*. Kysytään, mikä siinä on viimeinen tavu, millaisella kerakkeella se tavu alkaa, onko se lyhyt vai pitkä, avonainen vai suljettu — jolloin huomataan, että tavu *-pa* alkaa kovalla kerakkeella sekä on lyhyt ja avonainen. Op.: Millainen on nyt siis tuo tavu *-pa*? Liitämme nyt tämän sanan loppuun esim. *päätteen -n* (*tupa-n*). Miten kuuluu nyt tuo viimeinen tavu? Onko se vieläkin avonainen? Millainen on se? Nyt on siis tässä *kovan kerakkeen alkama lyhyt, avonainen tavu tullut suljetuksi*. Mitä on tässä nyt tapahtunut, sanotaan se vielä kerta? *Ja nyt täytyy tuon kovan kerakkeen p:n pehmentyä*. Me emme näet saa sanoa „tupan“, vaan miten tulee meidän sanoa? (*tuvan*). Miten pehmenee siis tässä tuo kova kerake? (Se pehmenee v:ksi). (Kerake „p“ muutetaan taululla „v“:ksi). Millainen oli nyt tuo tavu *-pa* ensin? Millaiseksi tuli se sitten? Mikä sen sulki? Mikä siitä oli seurauksena? Jos siis kova kerake alkaa lyhyen, avonaisen tavun ja se tavu sitten tulee suljetuksi, miten käy sille kovalle kerakkeelle? Milloin siis kova kerake pehmenee? (Näin saatu sääntö on tarkasti mieleen pantava). — Asian vakaannuttamiseksi otettakoon vielä esim. sanat *pata-sta* ja *vanki-lle* samallaisen menettelyn alaisiksi. Näissä sanoissa sulkee viimeisen tavun „s“ ja „l“.

6) Kysytään, miten on viimeinen tavu ensin kuulunut ja millainen se silloin on ollut (lyhyt, avonainen, kovan kerakkeen alkama), mikä sen sitten on sulkenut ja miten kova kerake siinä pehmenee.

7) Nämä säännöt tulevat tosin vast'edes sanoja taivutettaissa tarkemmin harjoitettaviksi, mutta eduksi asialle on, jos oikokirjoituksessa oppilaat saavat sanelemisen mukaan kirjoittaa esim. seuraavat lauseet:

Niitty on avara. Niityllä on lato. Ladossa on paljon heiniä. Koira menee ladon alle. Lapset ajavat koiran pois ladon alta. Isäntä seisoi ladon edessä. Emäntä puhui isännän kanssa. Pöytä on kamarin lattialla. Isän kirjat ovat pöydällä. Lapset kantavat kirjat pöydältä. Isä toruu, jos kaadatte pöydät. Pata on tuolilla. Maito on padassa. Tyttö kaataa maidon padasta astiaan. Emäntä kutoo ja te kudotte myös. Äiti on hyvä. Tyttö antaa äidille korean kukan. — Honka kasvaa virran rannalla. Minkätähden te

kaadatte hongan? Renki menee työhön. Sanko on kaivossa. Renkit ottavat sangon kaivosta. Minä otan kengät ja sukut tuolilta. Pane salpa oven eteen! Ovi on nyt salvassa. Aurinko on noussut. Auringon säteet lämmittävät maata. Koira juoksee sängyn alle. Se on tehnyt suuren vahingon. Tytöt menevät huomenna kaupunkiin. He ostavat kengät kaupungin suutarilta.

Mitä erittäin d:n ääntämiseen tulee, on opettajalla siinä kohden monta vastusta voitettavana. Kansan kieli ei koko tätä ääntä tunne, jonka vuoksi olisikin suorinta, että se länsi-Suomessa äännettäisiin omituisena heikkona r-äänenä, itä-Suomessa taas jätettäisiin kokonaan ääntämättä. Mutta koska d-ääni jo on perehtynyt sivistyneiden puhekieleen ja sitä tähän asti yleiseen on kouluissa opetettu d:nä lausumaan, lienee tästä luonnottomuudesta enää vaikea päästä. Sentähden opetettakoon sitä kansakoulussakin oikein ääntämään, vastustettakoon viimeiseen asti sitä tapaa, että sitä äännetään *kovana t:nä*, sillä se on kaikkein väärin tapa sitä lausua; kielen lait näet vaativat välttämättömästi jonkinmoisen t:n pehmenyksen silloin tapahtumaan.

8) Huomautetaan, että „talo“ on nimisana, „kova“ laatusana j. n. e. Kehoitetaan oppilaita keksimään vielä muitakin muotoja näistä mainituista sanoista.

9) Op.: Miksi kutsutaan siis nimisanain muotoja? Kuinka monta eri sijaa on nimisanoilla sekä yksikössä että monikossa?

10) Op. Missä luvussa on nimisana „talo“ siinä ensin taivutettu? (yksikössä) Sen rinnalla on se sitten taivutettu monikossakin. Mikä on ensimmäisen sijan nimi? Mihin kysymykseen vastaa tämä sija yksikössä? Kuinka kuuluu sana „talo“ yksikön nimennössä? Kuinka kuuluu tämä sana monikossa samassa sijassa? Mihin kysymykseen vastaa se sija? Mikä nyt siis on ensimmäisen sijan nimi? Kuinka kuuluu sana „talo“ yks. nimennössä? Entä monikon nimennössä? Mikä on toisen sijan nimi? Mihin kysymykseen vastaa se sija? Kuinka kuuluu j. n. e. — Näin mennään kaikki sijat loppuun. Sitten määrätään oppilaat lukemaan ulkomuistiinsa viiden ensimmäisen sijan nimet, mihin kysymykseen kukin sija vastaa ja kuinka sana „talo“ kuuluu näissä sijoissa sekä yksikössä että monikossa. Seuraavat sijat jaetaan samalla tavalla kahteen läksyyn. Joka läksyn kuulustelemisen jälkeen koettakoot oppilaat taivuttaa muitakin sanoja (esim. maa, pelto) läksynä olleissa sijoissa. Sen jälkeen oppikoot oppilaat taivuttamansa sanan „talo“ perätysten kaikissa sijoissa ensin yksikössä ja monikossa yhtä aikaa, sitten kumpaisessakin luvussa erikseen, Kun he tämän osaavat aivan virheettömästi, koettakoot sitten taivuttaa pari kolme muutakin sanaa samalla tavalla.

11) Kun on ensin luokalla harjoitettu oppilaita keksimään, mikä tämän sanan kussakin yksikkösijassa on *päättensä*, saakoot he

kotitehtäväkseen panna nämä päätteet mieleensä.

12) Näihin ohjeisiin viitataan sanoja taivutettaissa, jolloin ne sen suuremmitta vaivoitta painuvat mieleen, joten niitä ei tarvitse antaa läksyksi.

13) Näitä sanoja on taivutettava sekä *kirjallisesti* että *suullisesti*. Varsinkin ovat ne sanat, joiden sidekerakkeena on *t* sekä *k n:n* jäljestä, taivutettavat kumpaisellakin tavalla. — Kun sanassa tapahtuu kerakkeen pehmenys, ottakoon opettaja isolla taululle muodostettavaksi aina joitakuita sijoja sellaisesta, jotta kerakkeen pehmeneminen tulisi tarpeeksi huomatuksi ja teroitetuksi. Myöskin §:ssä 10 lueteltuja ohjeita on tarpeellista isolla taululla tuon tuostakin havaannollisesti valaista. Esimerkki: Oppilaat ovat taivuttaneet sanan „silmä.“ Op.: Kuinka kuului sen menentösija yksikössä? Miten muodostamme sen? (vartaloon liitetään päätte h-n) Kirjoitamme tänne taululle ensin vartalon ja sitten sen perään päätte h-n (silmä-h-n). Mitä on nyt tehtävä? (h:n jälkeen pantava se ääntiö, joka on h:n edellä: silmä-hän). Miten kuuluu siis yks. menentö? Mutta mitä voimme vielä tehdä? (heittää h:n pois) Miten tulee menentösija siten kuulumaan? Muodostamme tästä sanasta monikon menennön. Mitä tarvitsemme nytkin ensiksi? (vartalon) J. n. e. — Erityisesti pitääköön opettaja huolta siitä, että monikon avunto tulee oikein muodostetuksi. Oppilaat näet tahtovat muodostaa tämän harvoin käytetyn sijan monikon *omannon* kaltaiseksi, mikä on tuiki väärin. — Jos eivät oppilaat, luetellut esimerkit taivutettuansa, vielä pysty sujuvasti nimisanoja taivuttamaan, lisättäköön näiden taivutusmerkkinen lukua. — Lopuksi voi opettaja tehdä oppilaille hajakysymyksiä, esim. tällaisia: Miten kuuluu yksikön osanto sanasta „kirkko“? Miten kuuluu monikon annanto sanasta „pöytä“? Miten kuuluu monikon muutanto sanasta „kala“? J. n. e. Mikä muoto on „puussa“? „hevosilta“? „peltoin“? „pellon“? „kirkkoina“? „siltujen“? „siltain“? „silloin“? — Otettakoon vielä esille joku luku-kappale tai I:sen jakson §:ssä 20 luetellut esimerkit ja kysyttäköön, mitä nimisanoja niissä on, missä sijassa ne ovat, miten niistä kuuluu vartalo ja yks. nim.

14) Tämän sanan taivutus olisi paras jakaa kahteen läksyyn. Kun oppilaat osaavat sen sujuvasti taivuttaa kussakin tilassa erikseen, koettakoot taivuttaa sitä myös yht'aikaa kaikissa tiloissa.

15) Nämä ohjeet valaistakoon siten, että isolla taululla näytetään, kuinka nämä muodot syntyvät jo taivutetusta laulusanasta „matala.“ Niinikään huomautettakoon isolla taululla, kuinka voittoja ylivertaisen tilan vartalossa kova kerake *p* pehmenee useissa sijoissa.

16) Jotkut näistä taivutettakoon kirjallisestikin.

17) Oppilaat luetelkoot useampiakin sekä suoria että järjestyssanoja. Mainitkoot useampia suoria laskusanoja ja sanokoot samalla, miten niitä vastaavat järjestyssanat kuuluvat.

18) Kysytään, kuka on kirjan omistaja, kun sanotaan „kirjani“; „kirjamme“ j. n. e.

19) Jos aikaa on, taivutettakoon esim. nimisana „kirja“ jonkun liiteasemon yhteydessä. — Muuten olkoon asemanain oppiminen tällä kertaa vaan muistin asiana. Wast'edes, esim. lauseita jäsenettäissä, saavat oppilaat niihin lähemmin tutustua.

20) Kysytään, minkä tähden tekosana näissä lauseissa on tekijällisessä tai tekijättömässä lajissa.

21) Kun tämä § on valmistettu siten, että oppilaat ovat saaneet sen kirjasta lukea ja opettaja on kysynyt lause lauseelta, mitä siinä on sanottu, annettakoon se oppilaille kotiläksyksi. Kuulustelussa kysytään: Mikä aikamuoto on „lausun“? Mitä se ilmaisee? Mikä aikamuoto on „lausun“? Mitä se ilmaisee? Mikä aikamuoto on j. n. e.? Mitkä ovat siis aikamuodot? Mitä ilmaisee lähiaika? Mitä ent. lähiaika? Mitä ohiaika j. n. e.? Kuinka kuulu lähiaika tekosanasta „luen“? ent. lähiaika? ohiaika? j. n. e. Kuinka kuulu lähiaika, ent. lähiaika j. n. e. tekosanasta „toivon“? „saavun“? „seison“? „kirjoitan“? — Sopii myös käskää oppilaita taivuttamaan näitä aikamuotoja kaikissa *tekijöissä* yksikössä ja monikossa.

22) Tämä § valmistetaan samoin kuin edellinenkin ja annetaan kotiläksyksi. Kuulustelussa kysytään: Millaiseksi voi tekosana tekemisen ilmaista? Jos se ilmaisee sen todelliseksi, missä *tavassa* sanomme sen silloin olevan? Jos se ilmaisee tekemisen mahdolliseksi, missä *tavassa* sanomme sen silloin olevan? Jos se j. n. e. Kuinka monta eri tapaa siis löytyy? Mitkä ne ovat? Missä *tavassa* on „lausun“? Minkätähden? Mikä aika-muoto on se? Missä *tavassa* on „lausun“? Minkätähden? Mikä aikamuoto on se? Missä *tavassa* on „lausuisin“? Minkätähden? (Op. valaisee asian lauseella: Lausuisin, jos osaisin). Missä *tavassa* on „lausukoon“ j. n. e. Missä *tavassa* on „lausun“? Miksi? Mikä aikamuoto on se? — Samat kysymykset tehdään seuraavien muotojen johdosta: olen lausunut; olin lausunut; lienen lausunut; olisin lausunut; luen; luin; olen lukenut; lukenen; lukisin; lukekoon; lue; — kirjoittanen; kirjoittaisin y. m.

23) Koska edellä jo on ollut puhe eri muotojen merkityksestä, sopii opettajan suuremmitta mutkitta antaa tämän tekosan taivutus kotiläksyksi; ehkä olisi mukavinta jakaa se seuraaviin läksyihin: 1:ksi suoratapa ja myöntötapa; 2:ksi ehto-, toivo- ja käskytavat; 3:ksi nimi- ja laatutavat; 4:ksi tekijättömän lajin suora-, myöntö- ja ehtotavat; 5:ksi Toivo-, nimi- ja laatutavat. Sen jälkeen on se heti kerrattava parissa läksyssä. — Tietysti opettaja alussa muistaa huomauttaa, mitä lyhennykset: yks. ja mon. sekä numerot 1, 2, 3 merkitsevät. — Ensimmäistä kertaa taivutettaissa sanaa „lausun“ on hyvä kysyä jokaisen aikamuodon johdosta esim. näin: Miten kuulu tekijällisen lajin suoratavan (myöntötavan j. n. e.) lähiaika (ohiaika j. n. e.) kaikissa tekijöissään? Minkätähden on

„lausun“ („lausunen“ j. n. e) tekijällistä lajia? Minkätähden se on suorataavassa (myöntötavassa j. n. e.)? Minkätähden on se lähiaika (ohiaika j. n. e.)? — Jokaisen läksyn kuulustelun jäljestä sopii antaa taivuttaa esim. *toivon, heitin, kirjoitan* läksynä olleissa muodoissa. — Täten oppivat oppilaat taivuttamaan tekosanoja sen *merkityksen* nojalla, mikä kullakin muodolla on.

24) Jos tämä oppijakso sen kautta, että tässä ja seuraavassa §:ssä mainitut asiat koetetaan tekosanain taivutuksessa saada oppilaiden muistoon, kävisi niin pitkäksi, ettei sitä yhdessä vuodessa ennättäisi, otettakoon nämä puheenalaiset ohjeet käsiteltäviksi vasta seuraavan (III:nen) oppijakson §§:ien 17—25 yhteydessä. Parempi kuitenkin olisi, jos voisi ennättää opettaa ne tämän toisen oppijakson yhteydessä, koska sen kautta tekosanain taivutus saataisiin kerrassaan vakavammalle kannalle.

Muuten on muistettava, ettei oppilasten tarvitse näitä ohjeita läksyinä lukea, sillä ne pystyvät heidän mieleensä parhaiten siten, että opettaja niitä varten ensin *uidelleen* taivututtaa tekosanan „lausun“ ja silloin luokkataululla näyttää, miten kukin muoto syntyy. Jotta nämä ohjeet oppilaissa vakaantuisivat, täytyy opettajan vielä §:ssä 28 mainituita tekosanoja taivutettaissa aina silloin tällöin kysyä ja taululla näyttää, miten niiden eri muotoja muodostetaan.

25) Harjoitettakoon oppilaita lausumaan tekijättömän muodon vartalo sekä näistä että vielä muistakin tekosanoista.

26) Näitä sanoja on taivutettava *kirjallisestikin* ja varsinkin niitä, joiden sidekerakkeena on *t* ja *k n:n* jäljessä. — Lopuksi tehtäköön hajakysymyksiä ja otettakoon jostakin lukukappaleesta kaikki tekosanain muodot selville (katso ohjeen 13 loppupuolta).

27) Kysytään: Millaisia voivat eri lauseet yhdistetyssä lauseessa olla? Millainen lause on päälause? Millainen lause on sivulause? Voiko löytyä sellaista yhdistettyä lausetta, jossa olisi pelkkiä sivulauseita? Millaisen lauseen tulee siis yhdistetyssä lauseessa aina löytyä? Ryhdymme nyt näitä seikkoja esimerkeillä valaisemaan.

28) Kysytään *kunkin* lauseen johdosta: Millainen on tämä lause? (yhdistetty) Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Kuinka kuuluu ensimmäinen niistä? Entä toinen? Millainen on ensimmäinen lause, onko se pää- vai sivulause? Minkätähden on se päälause (sivulause)? Millainen on toinen lause? Minkätähden on se päälause (sivulause)? — Kun lause huomataan sivulauseeksi, silloin jäsenetään ensin se päälause, johon se kuuluu, ja sitten kysytään, mihin kysymykseen sivulause vastaa, jolloin huomataan, mikä päälauseen jäsenen sijassa puheenalainen sivulause on. Esim. „Kun päivä päättyy, käy työmies levolle.“ On tultu huomaamaan, että ensimmäinen lause („Kun päivä j. n. e.“) on sivulause, toinen („käy t. j. n. e.“) päälause. Kysytään sen jälkeen: Mistä puhutaan päälauseessa? Mikä lauseen jäsen on siis „työmies“? Mitä työmiehestä

sanotaan. Mikä lauseen jäsen on siis „käy“? Minne t. käy? Mikä l. j. on siis levolle? Jos sitten kysymme: „milloin käy työmies levolle“? — mitä saamme vastaukseksi? Saamme siis vastaukseksi koko tuon sivulauseen. Koska tuo sivulause vastaa kysymykseen, *milloin* mies käy levolle, minkä päälauseen jäsenen sijassa se siis on? (ajanmääräjän) Meillä on siis tässä *aikaa määräävä* sivulause. — Kysytään myös, mikä sidesana kulloinkin yhdistää lauseet toisiinsa ja minkätähden on pantu pilkku siihen ja siihen kohtaan? — Jos §§:ien 30 ja 31 läpikäyminen ja oppiminen tekisi tämän toisen oppijakson liian laveaksi, luettakoon ne kolmannen oppijakson §§:ien 35—37 yhteydessä. Mutta siinä tapauksessa tulee opettajan melkoisesti lisätä §:ssä 29 olevien esimerkkien lukua ja jäsenyyttä niitä sekä lause- että muoto-opillisesti.

29) Puolipiste huomautettava.

30) Kysytään: Millainen on tämä lause? (yhdistetty) Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Millainen on ensimmäinen lause? Millainen on toinen lause? Mikä sidesana yhdistää ne toisiinsa? Mitä eromerkkiä on siinä käytetty?

31) Tämä harjoitus on tehtävä kirjallisesti, jolloin eromerkkienkin käytäntö voi tulla harjoitetuksi.

32) Niin näiden kuin kaikkien seuraavienkin esimerkkien johdosta kysytään: Millainen on tämä lause? Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Millainen on ens. lause? Millainen toinen? Jäsenetään päälause! Miten kysymme, että saamme vastaukseksi tuon sivulauseen? Minkä jäsenen sijassa on siis tämä sivulause? Miksi kutsumme siis tätä sivulauseetta? Millä sanalla alkaa se?

33) Nämä, samoin kuin kaikki seuraavatkin harjoitukset ovat tehtävät kirjallisesti. Niistä lauseista, joissa joku jäsen on muutettava sivulauseeksi, etsittäköön opettaja kuitenkin ensin kysymyksessä olevan jäsenen.

III. Kolmanteen jaksoon.

1) Oppilaat luettelkoot useampia perussanoja, erisnimiä ja ajatussanoja.

2) Oppilaat luettelkoot useampia kohteellisia ja kohteettomia tekosanoja. Itsekohtaisia he eivät pysty luettelemaan.

3) Jos *poikkeustapauksissa* ei olisi aikaa §§:ien 5—26 tarkkaan opettamiseen, mentäköön niiden ohitse. Kuitenkin on tällaisessakin tapauksessa otettava puheeksi 9 §:n 2 muist:ssa, §§:ssä 11, 12, 14 ja 16 §:n 2 muistutuksen 4) kohdassa sekä §:ssä 26 mainitut asiat.

4) Näitä sääntöjä läksyksi valmistettaissa muodostetaan kukin esimerkkinä mainittu sana isolla taululla. Opettaja ensin kysyy esim. sanan „puissa“ johdosta: Millainen sana on tämä? (nimisana). Mikä

nimisanan sija on se? Kuinka kuuluu sen vartalo? (Vastauksen saatuaan kirjoittaa op. isolle taululle vartalon „puu“). Mitä lisäämme nyt tähän vartaloon? (Vastauksen saatuaan liittää op. monikon *i:n* vartaloon „puu“ = puu-*i*). Mutta mitä nyt tapahtuu? (Pitkä *uu* lyhenee). Mikä vaikuttaa tässä sen lyhenemisen? (Monikon *i*). Miten tulee siis *monikon* vartalo kuulumaan? (pui). Mitä on sitten tehtävä? (Lisättävä asunnon pääte *ssa*). — Samoin menetellään seuraavienkin esimerkkien kanssa.

5) Tätä §:ää valmistettaissa kysytään kunkin esimerkin johdosta: Miten kuuluu siis tämän sanan vartalo? Mutta miten kuuluu sen yks. nimentö? Mikä muutos tapahtuu yksikön nimentöä muodostettaissa? Minkä säännön mukaan se muutos tapahtuu? Mikä muutos siinä vielä tapahtuu? Minkätähden? J. n. e.

6) Samalla tavalla kuin edellisen §:n esimerkit tarkastettiin monikon *i:n* vaikutuksen suhteen, tarkastetaan tämän §:n esimerkit yksikön osannon ja monikon omannon *t:n* vaikutuksen suhteen. Op. Mikä nimisanan sija on „avainta“? Kun lähemme tätä sijaa muodostamaan, mitä tarvitsemme ensiksi? (Vartalon). Miten kuuluu tämän sanan vartalo? (Kirjoitetaan vartalo taululle). Mitä sitten teemme? (Lisäämme osannon päätteen *ta*). Saapiko tämä osanto siis kuulua „avaimeta“? Mitä tapahtuu siinä? Mistä syystä katoaa sideääntiö *e*? Mutta mikä muutos tässä sitten vielä tapahtuu? (Op. selittää 2 muistutuksessa mainitun asian). — Sama menettely muidenkin esimerkkien johdosta.

7) Tämänkin §:n esimerkit ovat edellä viitattuun tapaan läksyä valmistettaissa otettavat sellaisen menettelyn alaisiksi, että oppilaat tulevat huomaamaan, miten sääntö niissä toteutuu.

8) Huomattava on, että nämä sanat ovat taivutettavat kaikissa sijoissa ja vasta sitten, kun edellä mainitut säännöt ovat niihin liitettyjen esimerkkien kautta tulleet valaistuiksi ja opituiksi. — Annettakoon parin kolmen sanan taivutus kerrassaan kotona valmistettavaksi. Luokalla sitten muodostetaan isolla taululla ne sijat, jotka jollakin tavalla riippuvat edellämäinuituista säännöistä. Hyvä olisi, jos tämä taivutus tapahtuisi samaan aikaan, kuin toisessa oppijaksossa määrättyjen nimisanojen taivutus.

9) Mikä nimisanan muoto on „vierahan“? Miten on se syntynyt? Miten saadaan muodosta „vierahan“ muoto „vieraan“? Miksi kutsumme sitä muutosta? (Supistamiseksi). „Vierahan“ on siis *supistumaton*, „vieraan“ supistunut yks. omanto. — Samallaiset kysymykset muidenkin esimerkkien johdosta.

10) Näytetään isolla taululla, miten sääntö esimerkeissä toteutuu.

11) (Kuuluu §:ään 21). 8:ssa ohjeessa nimisanain taivutusta koskevat huomautukset sovitettakoon tässä tekosanain taivutukseen.

12) Lauseen jäsenet otetaan selville. Huomataan, että esim.

sana „tuolla“ on paikanmäärääjä. Millainen sana on se? Mitä toimittaa siis määräsanassa tässä lauseessa.

13) Mikä on alus? Mikä maine? Kuinka sitten kysymme? Minkä lauseen jäsenen muodostavat siis sanat „pöydän alla“? Tässä on siis paikanmäärääjä muodostettu kahdesta sanasta. Millainen sana on „pöydän“? Millainen sana ollee „alla“? Minkä nimisanan viereissä eli yhteydessä on tässä nyt tuo sijasana „alla“? Millaista nimisanan vaihetta se tässä merkitsee? — Jos saman asian voi lausua ilman sijasanattakin, sijapääätteellä vaan, on se huomautettava oppilaille, joten heille käy selväksi, kuinka *sijasana* ajaa samaa asiaa kuin sijapäätteenkin. On esim. tultu huomaamaan, että „maan“ on nimisana ja „päällä“ sijasana sen yhteydessä. Kysytään: Biko kukaan voisi sanoa, miten saman asian voimme lausua ainoastaan yhdellä sanalla? Sanojen „maan päälle“ asemesta saimme siis vaan *yhden* sanan: „maahan.“ Mikä sana kokonaan katosi? Niin, mutta sen sijaan tuli, niinkuin näette, menentösijan päätte. Näette siis, että sijasana „päälle“ tässä vastaa erästä sijapäätettä, nim. mitä? Nyt huomaatte, kuinka sijasanaa käytetään *sijapäätteen* sijasta. — Yhtäläinen huomautus tehdään sanojen „maan sisästä“ (= maasta), „merta myöten“ (= meritse), „ahkeruutensa tähden“ (= ahkeruudesta), „ystävyyden vuoksi“ (= ystävydestä) ja „puhetaidonsa kautta“ (= puhetaidollansa) johdosta.

14) Kysytään, mitä sidesanoja on kussakin lauseessa ja mitä ne kulloinkin toimittavat.

15) Harjoitukseksi otettakoon jonkun pienen lukukappaleen sanat tarkastettaviksi niiden alkuperän puolesta. — Ymmärteellistä lukutaitoa harjoitettaessa sopii opettajan useinkin ottaa johdetut sanat puheeksi, huomauttaa, mistä juurisanasta ne ovat johtuneet, millä johdepäätteellä, ja minkä uuden merkityksen sana on saanut johdepäätteen kautta. Siten oppilaat vähitellen tottuvatkin käsittämään tavallisimpain johdepäätteiden merkityksen. — Mitä yhdyssanoihin tulee, vaatii niiden oikokirjoitus erityistä harjoitusta; oppilaat näet tahtovat ensi alussa kirjoittaa yhdyssanain osat erilleen.

16) Esimerkit tarkastettakoon; muodostakoot oppilaat samallaisia esimerkkejä.

17) Kysytään: Mikä tässä on alus? Mikä on maine? Mihin kysymykseen vastaa „uutterana“? Se siis ilmaisee ominaisuutta, joka oli — kenellä? Mikä lauseen jäsen on siis „uutterana“? — Samoin kysellään muidenkin esimerkkien johdosta. Muodostakoot oppilaat esimerkkejä, joissa on aluksen ja kohteen mainenimikkö.

18) Lause jäsenetään, jolloin huomataan, että sana „iloisen“ on lisäantö kohteelle „lapsen.“ Kysytään: Millainen sana on „iloisen“? (Laatus.). Missä luvussa ja sijassa on se? Minkätähden on se yksikön omannossa? (Koska sen pääsana „lapsen“ myös on yksikön omannossa). — Samoin menetellään muidenkin esimerkkien johdosta.

19) Lause jäsenetään. Huomataan, että „kirkossa“ on paikanmäärääjä. Mihin kysymykseen vastasi tänä paikanmäärääjä? Mihin sanaluokkaan kuului se? Kun siis nimisana paikanmäärääjänä vastaa kysymykseen: missä? — mihin sijaan asetetaan se silloin? — Seuraavasta esimerkistä huomataan, että samallaisen paikanmäärääjän voi asettaa myöskin sivuntosijaan. Nyt huomauttaa opettaja, että „kirkossa“ merk tsee paikkaa kirkon *sisässä*, mutta „kirkolla“ paikkaa kirkon *ulkopuolella*, läheisyydessä. — Samoin menetellään neljän seuraavan esimerkin kanssa. Lopputuloksena teroitettakoon oppilaille muistutuksessa mainittu asia.

Kaikki seuraavat tähän §:ään kuuluvat esimerkit jäsenettäköön. Kun on huomattu määrääjä lauseessa, kysytään, mihin kysymykseen se vastasi, millainen sana on, mihin sijaan on se asetettu vastatessaan siihen ja siihen kysymykseen. Kunkin esimerkkijakson lopulla huomauttakoon sitten opettaja, mihin kaikkiin sijoihin puheena olleita määrääjiä oli asetettu.

20) Millainen on tämä lause? (yhdis) Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Millainen on toinen näistä lauseista? Millainen on toinen? Miksi on se kohteellinen sivulause? Miksi kutsumme tällaista kohteellista sivulauseita yhden? Mitä on tässä eromerkkien puolesta huomattavaa? Miten kysytään toisen lauseen johdosta?

21) Kun ensin on otettu selville, mitä suoria lauseita näissä esimerkeissä löytyy ja kun ne on suullisesti suoriksi, muutettakoon ne vielä kirjallisestikin sellaisiksi.

22) Kun ensin on otettu selville, mitä epäsuoria lauseita näissä esimerkeissä löytyy, ja kun ne on suullisesti suoriksi, muutettakoon ne vielä kirjallisestikin sellaisiksi.

23) Kysytään kunkin esimerkin johdosta: Millainen lause? (yhdistetty). Kuinka monesta eri lauseesta on se? Miten kuuluu ensimmäinen lause? („näen“). Millainen lause? (Päälause). Miten kuuluu toinen lause? („pojan lukeminen“). Miten kuuluu kolmas lause? („pojan lukeminen on se lause“). Miksi on se kohteellinen sivulause? Miksi kuuluu tämä sivulause toisinkin kuulua? Mitä on siis tapaus lauseelle? Miten on se lyhennys pantu toimeen?

24) Sekä tämän että seuraavan kappaleen johdosta kysyttäköön ensin, millainen lause kokonaisuudessaan on, millaisia ovat sen eri lauseet, millainen (s. o. minne) lause on sijassa on siinä sivulause ja kuinka tämä lause on lyhentämättä (lyhennettynä). Joskus sopii lyhennys on tapahtunut. — Terveellistä olisi tehdä samat harjoitukset kirjallisestikin.

25) Tämän kappaleen lauseissa saa ottaa huomioon, miten ne on yhdistettyihin lauseisiin. Kukin lause on yhdistetty toiseen lauseeseen; otettakoon selville, mitkä ovat

millaisia jälkimmäiset ovat ja mille lauseelle ne ovat sivulauseena — siihen tapaan kuin toisen oppijakson ohjeissa on neuvottu. Kun yhdistetty lause tällä tavalla on eritelty yksityisiin lauseisinsa ja eromerkit huomautettu, eriteltäköön sitten kunkin yksityisen lauseen jäsenet (alus, maine, kohde j. n. e). Tämän jälkeen kyseltäköön, mihin sanaluokkaan esillä olevan lauseen sanat kuuluvat ja mitä muotoja ne ovat. Tällöin anettakoon oppilaiden myös taivutella esim. lauseessa esiintyviä nimi-, laatu- ja tekosanoja useammassa muodoissa. Ylimalkaan sopii opettajan tällaisessa lauseen jäsennyksessä ottaa puheeksi kaikki kieliopilliset seikat, mutta varsinkin ennen opitut, jotta ne painuisivat oppilaiden mieleen ja tulisivat hänelle ikäänkuin eläviksi sen kautta, että hän ne täten näkee käytössä kielellä toteutettuna. — Luonnollista on, ett'ei tätä tarkoitusta saavuteta, jos kieliopin opetuksen lopulla lauseen jäsennykseen ryhdytään. Lauseita on jäsennettävä tuon tuostakin koko opetuksen ajan. Valittakoon opettaja lukukirjasta siihen tarkoitukseen sopivia lauseita ja kirjoittakoon ne isolle taululle tai annakoon oppilaille tehtäväksi ne omista lukukirjoistansa. Ja tällaiseen lauseen jäsennykseen ei voi mielestämme ottaa osaa parikin osastoa yhtä aikaa. Jos opettaja koettaa opettaa „Äidinkielen alkeisoppiä” joksenaikin rinnakkain, mikä luullaksemme ei ole mahdollontonta.

Ohjeita Kieliopin opetukseen.

Kirjoittamaansa

„*Äidinkielen Alkeisoppiin*“

sovittanut

A. Raitio.

semin. lehtori.

Kolmas, korjattu, painos.

(Kuuluva „*Äidinkielen Alkeisopin*“ kolmanteen painokseen.)

Sortavalassa, 1887.

C. W. Mobergusten Kirjainstituutissa.

Sinta 25 penniä.

Ohjeita Kieliopin opetukseen.

Sirjoittamaansa

„Äidinkielen Alfeisoppiin“

sovittanut

H. Raitio.

femin. lehtori.

Kolmas, korjattu, painos.

(Kuuluwa „Äidinkielen Alfeisopin“ kolmanteen painokseen.)

Sortavalassa, 1887.

C. W. Mopaeuksen kustannuksella.

Muutamien muutosten vuoksi, joita on tehty „Udinkielisen Ak-
teisopin“ kolmanteen painokseen, on täytynyt näitä „ohjeitakin“ vähäsen
muutella. Joku seikka sitä paitsi on, saavutetun kokemuksen nojalla,
muutenkin tullut „ohjeisja“ kuulumaan toisin kuin ennen.

I. Ensimmäiseen jaksoon. *)

1) Kun oppilaat, läksyä valmistettaisja, ensin ovat lufeneet itse pykälän ja opettaja on kysymysten ja selitysten kautta saanut oppilaat tajuamaan fiinä puhenna olewan asian, luettaa hän esimerkki-lauseet ja kysyy sen jälkeen: Kuinka monta lausetta tässä oli? Kuinka monta ajatusta tässä fiis oli? Miten kuului ensimmäinen lause? Miten toinen? j. n. e. Opettaja käsketkään nyt oppilaita itse keksimään useampia lauseita. Käsketkään hän heidän myös sellaisia kirjoittamaan ja huomauttakaan, että kufin lause on alettawa ijolla kirjaimella ja lopetettawa pisteellä.

2) Kun taaskin on luettu 2 §:n edellinen osa, kysyy opettaja, mistä esineestä kufsakin edellä mainituista lauseista puhutaan ja mitä niissä esineistä sanotaan.

3) Kun itse § on luettu ja selitetty, kysytään: Mikä on fiis alus lauseessa „Lintu lentää“? Miksi on se alus? Mikä on maine tässä lauseessa? Miksi on se maine? Kysyttäkään vielä, mikä on alus ja maine kufsakin edellä mainituista lauseista. — Aluksen ja maineen määritelmät ovat tarkasti muistoon pantawat.

4) Kun opettaja kysyy, mitä maine sanoo aluksesta esim. lauseessa „lintu lentää ilmasja“, saa hän tavallisesti vastaukseksi: „m. s. a:sta „lintu“, että se lentää.“ Sentähden tulee opettajan johtaa oppilas oikealle tolalle, kysyen: sanooko maine fiinä, mitä alus tekee, wai sanooko se, millainen alus on, wai sanooko se, mikä alus on? Eifäharjoitukseksi käsketkään oppilaita ensin suullisesti, sitten kirjallisesti muodostamaan lauseita, joissa maine sanoo aluksesta 1:ksi: mitä se tekee, 2:ksi: millainen se on, ja 3:ksi: mikä se on. Tähän kirjoitukseen käytetkään pieniä wihjoja, joihin lyijykynällä kirjoitetaan.

5) Op. kysykään myös, mitä maine aluksesta kufsakin lauseessa sanoo, sanooko se, mitä alus tekee, wai sanooko se millainen alus on tai mikä se on. Jos on maine keksitty, löydetään alus kysymällä: kuka t. mikä tekee j. n. e.

6) Tämän selwittämiseksi lausuttakaan op. jonkun lauseen, antakoon jafaa sen sanoihinsa, sanat tawuihinsa, tawut äänihinsä.

7) Sopiihan opettajan tämän walaisemiseksi ijolla taululla näyttää, kuinka jonkun sanan kaikki äänet sopii merkittä eli kirjoittaa. Sitä

*) Nämä objektit ovat ylimalkaan tarkoitettut läksyn valmistuksessa waarinotettawiksi.

ennen tietysti täytyy ottaa selville, mistä tavuista ja äänistä puheenalainen sana on kokoonpanttu. — Eroitus kirjoitus- ja painokirjainten välillä huomautettakoon.

8) Kirjaimet luetellaan ensin äänilleen, sitten myös nimilleen. Huomautetaan siis, että kullakin kirjaimella on se ja se ääni ja se ja se nimi. Vastaisessa kielioopin opetuksessa lausuttakoon niitä waan nimilleen.

9) Opettaja kirjoittakoon isolle taululle jonkun sanan, jossa on sekä ääntiöitä että kerakkeita, lausuttakoon ne ja huomauttakoon silloin, kuinka ääntiöt todella ääntyvät yksinäänkin helposti, mutta kerakkeet kuuluvat selvästi waan jonkun edellä tai jäljessä olevan ääntiön kanssa („keralla“).

10) Op. lausukoon oppilaille sanoja, joiden ensi tavussa esim. sama ääntiö kuuluu pitkänä ja lyhyenä, kysytään millainen se niissä milloinkin on, ja waatitkoon oppilaita kirjoittamaan niitä sanoja taululle tai wiskoihin. Esim.: tuli, tuuli, kala, kaalaan, suri, suuri, kadun, kaadun, saattaa, sataa j. n. e. Warsinainen pitkän ja lyhyen ääntiön kirjallinen harjoitus kuuluu oikeinkirjoitukseen.

11) Ennenkuin näitä lauseita tarkastetaan sanaopilliselta kannalta, otettakoon ensin selville, mikä kussakin on alus ja maine. Sopii tällöin myös huomauttaa, että tekosanoja etupäässä käytetään maineena.

12) Opettaja antakoon oppilasten 11 §:ssä luetelluista lauseista kekkä yksikkö- ja monikkomuodot sekä muuttaa yksikkömuotoja monikolliseksi ja päinvastoin.

13) Op.: Vertaamme toisiinsa seuraawat esineet: puu, rauta, teräs. Tahdomme lausua, kuinka kowia ne owat. Jos nyt sanomme: puu on kowaa, kuinka tulee meidän sanoa raudasta? Entä teräksestä? Mitkä lauseet siis saimme? (Kirjoitettakoon ne isolle taululle.) Millainen sana on „kowaa?“ (laatus.) Millainen sana on myös „kowempaa?“ Entä kowinta? Mutta mikä tila on „kowaa?“ „kowempaa?“ „kowinta?“—(Werrataan wielä: tuoli, pöytä, uuni korkeudelleen; kissa, koira, hewonen (kissat, koirat, hewokset) suuruudelleen; kuu, tähdet, aurinko korkeudelleen j. n. e.) Lopputulos: Opettaja: Näette siis, että laatusanoja asetetaan eri tiloihin, kun esineitä werrataan toisiinsa. Mitkä ne tilat nyt owat? Sanokaapa kaikki tilat laatusanasta „matala!“ „ihana!“ „uljas!“ Keskittäköpä itse laatusanoja ja sanoakaa eri tilat niistä!

14) Ryjellään, mitä sanoja näissä lauseissa on, owatko ne yksikössä wai monikössä ja missä tilassa niissä löytyvät laatusanat owat.

15) Tämän esimerkin nojalla antakoon opettaja oppilasten oppia, että „minä“ on ensimmäinen tekijä yksikössä, „sinä“ toinen tekijä j. n. e. Mainitkoot oppilaat useampiakin tekosanoja ja asettakoot niiden funkin edelle tekijäasemat järjestyksessä.

16) Op.: Kuka kirjoittaa silloin, kun sanotaan: „kirjoitan?“ Kuka

kirjoittaa silloin, kun sanotaan: „kirjoitat? j. n. e. Mitä tekijää siis merkitsee „kirjoitan?“ (yfs. ens.) Mitä tekijää merkitsee „kirjoitat?“ j. n. e. Lausu vielä tämä tekojana niin, että se tulee merkitsemään laiffia tekijöitä yksikössä ja monikossa (lyhyemmin: lausu tämä tekojana „laiffissa tekijöissä!“) Lausu tekojana „luen“ „laiffissa tekijöissä“ yksikössä ja monikossa, mutta pane samalla tekijäasemat edelle! Lausu sama ilman tekijäasemoita! (Sama harjoitus vielä esim. seuraavilla tekojanoilla: istun, kuljen, kirjoitin, lufisin, olen lufunut, olin laulanut y. m.; lopuksi sopii kysellä: missä tekijässä on „luemme? Missä tekijässä on „kirjoititte?“ Missä tekijässä on „istui?“ Missä tekijässä on „kulksimme“ j. n. e.)

17) Otetaan jokaisesta lauseesta selville alus ja maine; kysytään, mikä tekojana lauseessa on, mitä aikaa se ilmaisee ja missä tekijässä se on. — Suulliseksi ja kirjalliseksi harjoitukseksi määrätään opettaja oppilaita tekimään: lauseita, joiden tekojanat ovat yksikön ens. tek:sä ja ilmaisevat nyt. aikaa; lauseita, joiden tekojanat ovat yfs. toisessa tek:sä ja ilmaisevat mennyttä aikaa; lauseita, joiden tekojanat ovat yksikön kolmannessa tekijässä ja ilmaisevat tulevaa aikaa. Samat lauseet muutettakoon sellaisiksi, että tekojanat (tietysti alukset samalla) niissä ovat monikossa vastaavissa tekijöissä.

18) Otetaan ensin selville alus ja maine. Kysytään sitten: mitä poika työntää? mitä kissa tappoi? minkä mies kaatoi? j. n. e. Tämän johdosta huomautetaan, että jokaisessa näistä lauseista on esine, johon tekeminen vaikuttaa. Mihin esineeseen vaikuttaa tekeminen ensimmäisessä lauseessa, mihin toisessa? j. n. e.

19) Minkä uuden lauseen jäsenen me nyt siis opimme tuntemaan? Mikä nyt on kohde? (Määritys on varmasti muistoon pantava). Nyt muodostakoot oppilaat sekä suullisesti että kirjallisesti lauseita, joissa on alus, maine ja kohde.

20) Otetaan selville tunnetut lauseen jäsenet. Sitten kysytään: Millainen poika työntää reikä? (reipas) Sana „reipas“ tässä siis liikkemmin määrää sanaa „poika.“ Mutta millainen sana on „poika?“ (nimisana) Sanomme siis: sana „reipas“ määrää liikkemmin nimisanaa „poika.“ Mitä sana „reipas“ nyt tässä tekee? Millaista kärkeä poika vetää? (rastasta) Sana „rastasta“ siis taas liikkemmin määrää sanaa „kärkeä.“ Mutta millainen sana on „kärkeä?“ Sanomme siis: sana „rastasta“ määrää liikkemmin nimisanaa „kärkeä.“ — Samat kysymykset tehdään sanan „pieni“ johdosta. Kenen jyjä sana söi? Sana „talon“ siis tässä liikkemmin määrää sanan „jyjä.“ Millainen sana on „jyjä?“ Kuinka siis taas sanomme? j. n. e. Lopputulos: Näette siis, että lauseessa saattaa olla sellaisia jäseniä, jotka liikkemmin määräävät jotakin nimisanaa. Millaisia jäseniä siis vielä voipi olla lauseessa? Sellaisia jäseniä kutsutaan lisäännöiksi. Miksi niitä kutsutaan? Luotellaan lisäännöt, jotka löytyivät näissä lauseissa!

21) Nyt muodostakoot oppilaat sekä suullisesti että kirjallisesti lauseita, joissa on: alufjella laatusana lisääntönä; kohteella laatusana lisääntönä; alufjella nimifana lisääntönä; alufjella ja kohteella lisääntö millainen tahansa.

22) „Kukka kasvaa puutarhasja.“ Ensin otetaan selville alus ja maine. Kysytään: Missä kukka kasvaa. „Puutarhasja“ sanoo siis paikan, missä kukka kasvaa. Millainen lauseen jäsen on se siis? (paikanmäärääjä) — „Talwella sataa walkeata lunta.“ Mikä on maine? Kuinka kysymme tässä alusta? Mikä siis on alus? Kuinka kysymme sanaa „walkeata?“ Mikä lauseen jäsen se siis on? Kuinka kysymme sanaa „talwella?“ „Talwella“ sanoo siis ajan, milloin sataa walkeata lunta? Mikähän lauseen jäsen se siis on? (ajanmäärääjä) — „Nämä lapset lufewat läksynsä hywästi.“ Ensin otetaan edellä wuitattuun tapaan selwä tunnetuista lauseen jäsenistä. Kuinka kysymme sanaa „hywästi?“ (miten l. millä lailla lapset lufee) Se sana „hywästi“ sanoo meille siis lufemisen laadun. Mikä lauseen jäsen se siis on? — „Matti sai palkinnon uutтеруудestansa.“ Otetaan ensin selville tutut jäsenet. Mistä hyystä sai M. palkinnon? Mikä lauseen jäsen on siis uutтеруудestansa?“

Näin kysytään muidenkin lauseiden johdosta. Lopputulos: Millaisia uusia lauseen jäseniä te nyt siis olette oppineet tuntemaan? Mitä ilmaiise paikanmäärääjä? Mitä ajanmäärääjä? j. n. e. — Sen jälkeen muodostakoot oppilaat suullisesti ja kirjallisesti lauseita, joissa nämä eri määrääjät esiintywät.

23) Kufin lause on ensin tarkastettava lauseopillisesti, sitten janaopillisesti, niin että kaikki tähän asti opitut asiat niiden kautta tulewat harjoitetuiksi.

24) Paikanmäärääjä. 25) Snynmäärääjä. 26) Kolme mainetta. 27) Kohde.

28) Millaijeksi lauseeksi sanomme siis tätä lausetta? Kuinka monesta eri lauseesta eli „osasta“ on se yhdistetty? Koettakaa keffiä muitakin yhdistettyjä lauseita!

29) Otetaan esille ne esimerkit, jotka löytyvät §:ssä 20. Tehdäkseen ensin seuraawa suullinen harjoitus:

Käsketään oppilaita yhdistämään toisinsa 1:sen jaksjon lauseet fidesanalla „ja.“ (Kuinka nyt siis tuli tämä yhdistetty lause kuulumaan?) — Sitten käsketään yhdistämään 2:sen jaksjon lauseet fidesanalla „ja“ sekä asemolla „jonka“, („tyttären“ silloin katoaa); 4:nneen jaksjon lauseet fidesanalla „ja“; 5:nneen jaksjon lauseet sanoilla „mutta“, „ja“, „sekä“ („he“ katoaa); 7:nneen jaksjon lauseet sanalla „waikka“ (waikka hän oli hywin wanha j. n. e.); 8:nneen sanalla „koska“; 9:nneen sanalla „sekä“ („hän“ katoaa); 10:nneen sanoilla: „kun“, —, —, „koska“ (Kun ukko eräänä j. n. e.); 11:nneen jaksjon lauseet jääkööt yhdistämättä; 12:nneen asemolla „joissa“; 13:n sanalla „ja“; 15:nneen sanoilla „jos“ (alkuun),

—, „ja“; 16:nnen sanoilla „kun“ (alkuun: „kun B. oli kuunnellut“ j. n. e.), —, „ja“, —, „sillä“; 17:nnen pikulla; 18:nnen sanoilla „niin että.“ — Nämä kun yhdistetty lause tällä tavalla on saatu muodostetuksi, kysyttävään useammilta oppilailta, miten se kuului. Sitten saivat oppilaat kirjoittaa kaikki esimerkit §:ssä 20, mutta siten, että muodostavat ne lauseet yhdistetyiksi, jotka jo suullisessa harjoituksessa jollaisiksi muodostettiin. Sitä ennen opittakoon kuitenkin kieliopista § 22. — Kun tämä kirjoitus on tapahtunut, otettakoon vielä esille joku somelias kappale lukukirjasta; oppilaat mainitkoot, mistä eri lauseista kukaan yhdistetty lause siinä on kotoonpanttu.

II. Toiseen jaksoon.

1) Nämä kaikki §§:ää oppikoot oppilaat suoraan kirjasta.

2) Oppilaat luettelkoot vielä sanoja, joissa on kaksoisääntöitä.

3) Koska kerakkeiden pehmentämisessä on tärkeätä tuntea, onko tavu lyhyt vai pitkä, on parasta harjoittaa oppilaita keksimään, millaisia tavut ovat esim. jonkun lyhyen lytkappaleen sanoissa.

4) On pantava toimeen samantapainen harjoitus, kuin edellisenkin §:n johdosta.

5) Tähän sääntöön voidaan johtua seuraavalla tavalla: Opettaja kirjoittaa isolle taululle esim. sanan tupa. Kysytään, mikä siinä on viimeinen tavu, millaisella kerakkeella se tavu alkaa, onko se lyhyt vai pitkä, avonainen vai suljettu — jolloin huomataan, että tavu pa alkaa kowalla kerakkeella sekä on lyhyt ja avonainen. Op.: Millainen on nyt siis tuo tavu pa? Siitämmä nyt tämän sanan loppuun esim. päätteeseen en (tupa-n). Miten kuuluu nyt tuo viimeinen tavu? Onko se vieläkin avonainen? Millainen on se? Nyt on siis tässä kowan kerakkeen alkama lyhyt, avonainen tavu tullut suljetuksi. Mitä on tässä nyt tapahtunut, sanotaan se vielä kerta? Ja nyt täytyy tuon kowan kerakkeen p:n pehmentyä. Me emme näet saa sanoa „tupan“, vaan miten tulee meidän sanoa? (tuwan). Miten pehmenee siis tässä tuo kowa kerake? (Se pehmenee w:ksi). (Kerake „p“ muutetaan taululla „w“:ksi). Millainen oli nyt tuo tavu pa ensin? Millaisiksi tuli se sitten? Mikä sen sulki? Mikä siitä oli seuraus? Jos siis kowa kerake alkaa lyhyen, avonaisen tavun ja se tavu sitten tulee suljetuksi, miten käy sille kowalle kerakkeelle? Milloin siis kowa kerake pehmenee? (Näin saatu sääntö on tarkasti mieleen pantava). — Nämä wakaannuttamiseksi otettakoon vielä esim. sanat pata-sta ja wanki-lle samallaisen menettelyn alaisiksi. Näissä sanoissa sulkee fidetawun „f“ ja „l.“

6) Kysytään, miten on viimeinen tavu ensin kuulunut ja millainen se silloin on ollut (lyhyt, avonainen, kovan keräkkeen alkama), mitä sen sitten on sulkenut ja miten kova keräke siinä pehmenee.

7) Nämä säännöt tulevat tosin vast'edes sanoja taiwutettaisja tarkemmin harjoitettaviksi, mutta eduksi ajalle on, jos oikeinkirjoituksessa oppilaat saavat sanelemisen mukaan kirjoittaa esim. seuraavat lauseet:

Niitty on avara. Niityllä on lato. Ladossa on paljon heiniä. Koira menee ladon alle. Lapset ajavat koiran pois ladon alta. Isäntä seisoi ladon edessä. Emäntä puhui isännän kanssa. Pöytä on kamarin lattialla. Isän kirjat ovat pöydällä. Lapset kantavat kirjat pöydältä. Isä toruu, jos kaadatte pöydät. Pata on tuolilla. Maito on padassa. Tyttö kaataa maidon padasta astiaan. Emäntä kutoo ja te kudotte myös. Äiti on hyvä. Tyttö antaa äidille korean kukan. — Honka kasvaa virran rannalla. Minkätähden te kaadatte hongan? Renki menee työhön. Sanko on kaivossa. Renkit ottavat sangon kaivosta. Minä otan kengät ja sukat tuolilta. Pane salpa oven eteen! Ovi on nyt salvassa. Aurinko on noussut. Auringon säteet lämmittävät maata. Koira juoksee sängyn alle. Se on tehnyt suuren vahingon. Tytöt menevät huomenna kaupunkiin. He ostavat kengät kaupungin suutarilta.

Mitä erittäin d:n ääntämiseen tulee, on opettajalla fiinä kohden monta vastusia voitettavana. Kansan kieli ei koko tätä ääntä tunne, jonka vuoksi olisikin suorinta, että se länsi-Suomesja äännettäisiin omittuisena heikkona r-äänenä, itä-Suomesja taas jätettäisiin kokonaan ääntämättä. Mutta koska d-ääni jo on perehtynyt sivistyneiden puhelielen ja sitä tähän asti yleiseen on kouluisja opetettu d:nä lausumaan, lienee tästä luonnottomuudesta enää vaikea päästä. Sentähden opetettafoon sitä kansafoulsjafin oikein ääntämään, vastustettafoon viimeiseen asti sitä tapaa, että sitä äännetään kowana t:nä, sillä se on kaikkein wäärin tapa sitä lausua; kielen lait näet waatiwat wälttämättömästi jonkinmoisen t:n pehmennyksen silloin tapahtumaan.

8) Huomautetaan, että „talo“ on nimisjana, „kowa“ laatusjana j. n. e. Rehoitetaan oppilaita keksimään vielä muitakin muotoja näistä mainituista sanoista.

9) Op.: Miksi kutsutaan siis nimisjanain muotoja?

10) Op.: Missä luvussa on nimisjana „talo“ siinä ensin taiwutettu? (yksikössä) Sen rinnalla on se sitte. taiwutettu monikössäfin. Mikä on ensimmäisen sijan nimi? Mihin kysymykseen vastaa tämä sija yksikössä? Kuinka kuuluu jana „talo“ yksikön nimennössä? Kuinka kuuluu tämä jana monikössä jamašja sijassa? Mihin kysymykseen vastaa se sija? Mikä nyt siis on ensimmä. sijan nimi? Kuinka kuuluu jana „talo“ ykf. nimennössä? Entä monikon nimennössä? Mikä on toisen sijan nimi? Mihin kysymykseen vastaa se sija? Kuinka kuuluu j. n. e. — Näin mennään kaikki sijat loppuun. Sitten määrätään op-

pilaat lukemaan ulkomuistiinsa viiden ensimmäisen sijan nimet, mihin kysymykseen kufin sija vastaa ja kuinka sana „talo“ kuuluu näissä sijoissa sekä yksikössä että monikossa. Seuraavat sijat jaetaan samalla tavalla kahteen läksyyn. Joka läksyn kuulustelemisen jälkeen koettakoot oppilaat taiputtaa muitakin sanoja (esim. maa, pelto) läksynä olleissa sijoissa. Sen jälkeen oppikoot oppilaat taiputtamaan sanan „talo“ perätysten kaikissa sijoissa ensin yksikössä ja monikossa yhtäikaa, sitten kumpaisessakin luvussa erikseen. Kun he tämän osaavat aivan virheettömästi, koettakoot sitten taiputtaa pari kolme muutakin sanaa samalla tavalla.

11) Kun on ensin luokalla harjoitettu oppilaita keksimään, mikä tämän sanan kussakin yksikössä on päätieenä, saakoot he kotitehtäväkseen panna nämä päätteet mieleensä.

12 ja 13) Näitä sanoja on taiputettava sekä kirjallisesti että suullisesti. Warkun omat ne sanat, joiden sivekerakkeena on t sekä k:n jäljestä, taiputettavat kumpaisellakin tavalla. Kun on sana ensin taiputettu, muodostettakoon ijolla taululla kaikki ne muodot, joihin § 12 sijältää ohjeita. Sillä tavalla nuo ohjeet käytännöllisesti painuivat mieleen. Kun sanassa tapahtuu kerakkeen pehmennys, muodostettakoon niinkään ijolle taululle aina joitakuita sijoja, joissa kerakkeen pehmeneminen tapahtuu. Esimerkki: Oppilaat ovat taiputtaneet sanan „pelto.“ Op.: Kuinka kuului sen menentösija yksikössä? Miten muodostamme sen? (wartaloon liitetään pääte h-n). Kirjoitamme tänne taululle ensin wartalon ja sitten sen perään päätten h-n (pelto-h-n). Mitä on nyt tehtävä? (h:n jälkeen pantava se ääntiö, joka on h:n edellä: pelto-hon). Miten kuuluu siis yks. menentö? Mutta mitä voimme vielä tehdä? (heittää h:n pois) Miten tulee menentösija siten kuulumaan? Muodostamme tästä sanasta monikon menennön. Mitä tarvitsemme nytkin ensiksi? (wartalon). J. n. e. — Miten kuului tämän sanan yks. aijunto? Miten se syntyy? Miksi ei se saa kuulua „pelto-sja?“ J. n. e. Hyvä on jo täällöin huomauttaa oppilaille sitä seikkaa, mikä on puheena III oppijakson 6 §:n 1 kohdassa. — Erityisesti pitääköön opettaja huolta siitä, että monikon awunto tulee oikein muodostetuksi. Oppilaat näet tahtovat muodostaa tämän harwoin käytetyn sijan monikon omannon kaltaiseksi, mikä on tuihi wäärin. — Jos eivät oppilaat, luetellut esimerkit taiputettunsa, vielä pysty sujuvasti nimisanoja taiputtamaan, lisätäkään näiden taiputusmerkkien lukua. — Lopuksi woi opettaja tehdä oppilaille hajakysymyksiä, esim. tallaisia: Miten kuuluu yksikön osanto sanasta „kirko?“ Miten kuuluu monikon annanto sanasta „pöytä?“ Miten kuuluu monikon muutanto sanasta „kala?“ J. n. e. Mitä muoto on „puusja?“ „hewosilta?“ „peltoin?“ „pellonin?“ „kirkoina?“ „silttojen?“ „siltain?“ „silloin?“ — Otettakoon vielä esille joku lukukappale tai 1:sen jakson §:ssä 20 luetellut esimerkit ja kysyttäkään, mitä nimisanoja niissä on, missä sijassa ne ovat, miten niistä kuuluu wartalo ja yks. nim.

14) Tämän sanan taiputus olisi paras jalkaa kahteen läkkyyn. Kun oppilaat osaavat sen sujuvasti taiputtaa kuskakin tilassa erikseen, koettakoot taiputtaa sitä myös yhtä aikaa kaikissa tiloissa.

15) Nämä ohjeet valaistakoon siten, että isolla taululla näytetään, kuinka nämä muodot syntyvät jo taiputetuista laatusanasta „iso.“ Niinikään huomautettakoon isolla taululla, kuinka voitto- ja ylivertaisen tilan wartalossa kova kerake p. pehmenee useissa sijoissa.

16) Jotkut näistä taiputettakoon kirjallisestikin.

17) Oppilaat luetelkoot useampiaakin sekä suoria että järjestyksanoja. Mainitkoot useampia suoria laskeanoja ja sanofoot samalla, miten niitä vastaavat järjestyksanat kuuluvat.

18) Kysytään, kuka on kirjan omistaja, kun sanotaan „kirjani“; „kirjamme“ j. n. e.

19) Jos aikaa on, taiputettakoon sitäpaitsi esim. nimisana „kirja“ jonkun liiteafemon yhteydessä. — Muuten olkoon asemosanain oppiminen tällä kertaa vaan muistin asiana. Was'tedes, esim. lauseita jäsenettäisjä, saavat oppilaat niihin lähemmin tutustua.

20) Kysytään, minkä tähden tekosana näissä lauseissa on tekijälisesjä tahti tekijättömäsä lajisä.

21) Kun tämä § on valmistettu siten, että oppilaat ovat saaneet sen kirjasta lukea ja opettaja on kysynyt lause lauseelta, mitä siinä on sanottu, annettakoon se oppilaille kotiläksyksi. Kuulustelussa kysytään: Mitä aikamuoto on „lausun“? Mitä se ilmaisee? Mitä aikamuoto on „lausuin“? Mitä se ilmaisee? Mitä aikamuoto on j. n. e.? Mitkä ovat siis aikamuodot? Mitä ilmaisee lähiaika? Mitä ent. lähiaika? Mitä ohiaika j. n. e.? Kuinka kuuluu lähiaika tekosanasta „luen“? ent. lähiaika? ohiaika? j. n. e. Kuinka kuuluu lähiaika, ent. lähiaika j. n. e. tekosanasta „toimon“? „saavun“? „seison“? „kirjoitan“? — Sopii myös käskää oppilaita taiputtamaan näitä aikamuotoja kaikissa tekijöissä yffitöissä ja monikossa.

22) Tämä § valmistetaan samoin kuin edellinenkin ja annetaan kotiläksyksi. Kuulustelussa kysytään: Millaiseksi voi tekosana tekemisen ilmaista? Jos se ilmaisee sen todelliseksi, missä tavassa sanomme sen silloin olewan? Jos se ilmaisee tekemisen mahdolliseksi, missä tavassa sanomme sen silloin olewan? Jos se j. n. e. Kuinka monta eri tapaa siis löytyy? Mitkä ne ovat? Missä tavassa on „lausun“? Minkätähden? Mitä aikamuoto on se? Missä tavassa on „lausunen“? Minkätähden? Mitä aikamuoto on se? Missä tavassa on „lausuisin“? Minkätähden? (Op. walaisee asian lauseella: Lausuisin, jos osaisin). Missä tavassa on „lausukoon“ j. n. e. Missä tavassa on „lausuin“? Mitä? Mitä aikamuoto on se? — Samat kysymykset tehdään seuraavien muotojen johdosta: olen lausunut; olin lausunut; lienen lausunut; olisin lausunut; luen; luin; olen lufenut; lufenen; lufisin; lufekoon; lue; — kirjoittanen; kirjoittaisin y. m.

23) Koska edellä jo on ollut puhe eri muotojen merkityksestä,

fopii opettajan suuremmitta mutkitta antaa tämän tefofanan taiwutus kotiläksyksi; ehkä olisi mukawinta jakaa se seuraawiin läksyihin: 1:ksi suoratapa ja myöntötapaa; 2:ksi ehto-; toivo- ja käsytawat; 3:ksi nimi- ja laatutawat; 4:ksi tekijättömän lajin suora-, myöntö- ja ehotapa; 5:ksi Toivo-, nimi- ja laatutawat. Sen jälkeen on se heti ferrattawa parisfa läksyssä. — Dietysti opettaja alussa muistaa huomauttaa, mitä lyhennykset: yks. ja mon. sekä numerot 1, 2, 3 merkitsewät. — Ensimmäistä kertaa taiwutettaissa sanaa „lausun“ on hyvä kysyä jokaisen aikamuodon johdosta esim. näin: Miten kuuluu tekijällisen lajin suoratawan (myöntötawan j. n. e.) lähiaika (ohiaika j. n. e.) kaifissa tekijöisfään? Minkätähden on „lausun“ („lausunen“ j. n. e.) tekijällistä lajia? Minkätähden se on suoratawasfa (myöntötamassa j. n. e.)? Minkätähden on se lähiaika (ohiaika j. n. e.)? — Jokaisen läksyn kuulustelun jäljestä fopii antaa taiwuttaa esim. toiwon, heitän, kirjoitan läksyn olleissa muodoissa. — Täten oppiwat oppilaat taiwuttamaan tefofanoja sen merkityksen nojalla, mikä kullakin muodolla on.

24) Jos tämä oppijakso sen kautta, että tässä ja seuraawassa §:ssä mainitut asiat koetetaan tefofanain taiwutuksessa saada oppilaiden muistoon, käwisi niin pitkäksi, ett'ei sitä yhdesfä wuodessa ennättäisi, otettafoon nämä puheenalaiset ohjeet käsiteltäwiffi wasta seuraawan (III:nen) oppijakson §§:ien 13—16 yhteydessä. Parempi kuitenkin olisi, jos woisi ennättää opettaa ne tämän toisen oppijakson yhteydessä, koska sen kautta tefofanain taiwutus saataisiin ferrassaan wakawammalle kannalle.

Nämä ohjeet painuwat mieleen parhaiten siten, että opettaja niitä warten ensin uudelleen taiwututtaa tefofanan „lausun“ ja silloin luokataululla näyttää, miten kufin muoto syntyy, sekä johtaa oppilaat §§:stä 26 ja 27 löytämään kutakin eri muotoa koskewan ohjeen. Jotta nämä ohjeet oppilaisfa wakaantuifiwat, täytyy opettajan vielä §:ssä 28 mainituita tefofanoja taiwutettaissa aina silloin tällöin kysyä ja taululla näyttää, miten niiden eri muotoja muodostetaan.

25) Harjoitettakoon oppilaita lausumaan tekijättömän lajin wartalo sekä näistä että vielä muistakin tefofanoista.

26) Näitä sanoja on taiwutettava kirjallisesfekin ja warfinfin niitä, joiden fideferakkeena on t ja k n:n jäljessä. — Lopuksi tehtäköön hajajfymyksiä ja otettakoon jostakin lufufappaleesta kaiffi tefofanain muodot selwille.

27) Kysytään: Millaisia woivat eri lauseet yhdistetysfä lauseessa olla? Millainen lause on päälause? Millainen lause on siwulause? Woiko löytyä sellaista yhdistettyä lausetta, jossa olisi pelkkiä siwulauseita? Millaisen lauseen tulee siis yhdistetysfä lauseessa aina löytyä? Ryhdymme nyt näitä seikkoja esimerkeillä walaisemaan.

28) Kysytään kunkin lauseen johdosta: Millainen on tämä lause (yhdistetty) Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Kuinka kuuluu ensimmäinen niistä? Entä toinen? Millainen on ensimmäinen

lausse, onko se pää- vai sivulause? Minkätähden on se päälause (sivulause?) Millainen on toinen lause? Minkätähden on se päälause (sivulause)? — Kun lause huomataan sivulauseeksi, silloin jäsennetään ensin se päälause, johon se kuuluu, ja sitten kysytään, mihin kysymykseen sivulause vastaa, jolloin huomataan, minkä päälauseen jäsenen sijassa puheenalainen sivulause on. Esim. „Kun päivä päättyy, käy työmies levolle.“ On tultu huomaamaan, että ensimmäinen lause („Kun päivä j. n. e.“) on sivulause, toinen („käy t. j. n. e.“) päälause. Kysytään sen jälkeen: Mistä puhutaan päälauseessa? Mikä lauseen jäsen on siis „työmies?“ Mitä työmiehestä sanotaan. Mikä lauseen jäsen on siis „käy?“ Minne t. käy? Mikä l. j. on siis levolle? Jos sitten kysymme: „milloin käy työmies levolle?“ — mitä saamme vastaukseksi? Saamme siis vastaukseksi koko tuon sivulauseen. Koska tuo sivulause vastaa kysymykseen, milloin mies käy levolle, minkä päälauseen jäsenen sijassa se siis on? (ajanmääräajan) Meillä on siis tässä aikaa määräävä sivulause. — Kysytään myös, mikä sidosana kuuluu yhdistää lauseet toisiinsa ja minkätähden on pantu pilkku siihen ja siihen kohtaan? — Jos §§:ien 30 ja 31 läpikäynnin ja oppiminen teki tämän toisen oppijakson liian laiveaksi, luettakoon ne kolmannen oppijakson §§:ien 27—29 yhteydessä. Mutta siinä tapauksessa tulee opettajan melkoisesti lisätä §:ssä 29 olevien esimerkkien lukua ja jäsenyrittää niitä sekä lause- että muoto-opillisesti.

29) Puolipiste huomautettava.

30) Kysytään jokaisen esimertin johdosta: Millainen on tämä lause? (yhdistetty) Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Millainen on ensimmäinen lause? Millainen on toinen lause? Mikä sidosana yhdistää ne toisiinsa? Mitä eromerkkiä on siinä käytetty?

31) Tämä harjoitus on tehtävä ensin suullisesti, sitten kirjalliseksi, jolloin eromerkkien käytäntö voi tulla harjoitettuksi.

32) Niin näiden kuin kaikkien seuraavienkin esimerkkien johdosta kysytään: Millainen on tämä lause? Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Millainen on ens. lause? Millainen toinen? Jäsennetään päälause! Miten kysymme, että saamme vastaukseksi tuon sivulauseen? Minkä jäsenen sijassa on siis tämä sivulause? Mitä kutsumme siis tätä sivulausetta? Millä sanalla alkaa se?

33) Nämä, samoin kuin kaikki seuraavatkin harjoitukset, ovat tehtävät ensin suullisesti opettajan johdolla, sitten kirjallisesti.

III. Kolmanteen jaksoon.

1) Oppilaat liitetkoot useampia perussanoja, erisnimiä ja ajatussanoja.

2) Oppilaat luetteloot useampia kohteellisia ja kohteettomia tefanoja. Itsekohaitaisia he eivät pysty luettelemaan.

3) Raikki §§:stä 5—11 taiwutettawiksi määrätty sanat todella taiwutettakoon kaikissa sijoissa milloin suullisesti, milloin kirjallisesti. Jokaisesta sanasta muodostetaan heti taiwutuksen jälkeen isolle taululle etupäässä ne muodot, joita warten löytyy sääntöjä. Esim. Miten nyt kuului yf. osanto sanasta „puu“? Miten se syntyy? Mihin siis on tuo pääte „ta“ liitettävä? (wartaloon). Mikä on tämän sanan wartalo? (Kirjoitetaan isolle taululle: puu-ta). Osantosijan päätteestä „t“ usein katoaa. Miksikähän se tässä tapauksessa ei katoa? (Huomautetaan § 5, 1). — Miten kuului tämän sanan monikon asunto? Mistä sen jaamme? (Wastauksen saatuaan kirjoittaa op. isolle taululle wartalon „puu“). Mitä lisäämme nyt tähän wartaloon? (Wastauksen saatuaan liittää op. monikon in wartaloon „puu“ = puu-i). Mutta mitä nyt tapahtuu? (Pitkä uu lyhenee). Mikä waiikuttaa tässä sen lyhenemisen? (Monikon i). Miten tulee siis monikon wartalo kuulumaan? (pui). Mitä on fitten tehtävä? (Lisättävä asunnon pääte sja). — Samoin menetellään seuraawienkin muodostusten kanssa. — Mitä näihin §§:iin kuuluwiin „sääntöihin“ tulee, eivät ne ole aiwotut läksyinä opittawiksi. Parhaiten painuwaat niissä mainitut asiat oppilaiden mieliin siten, että opettaja, edellä wiitattuun tapaan, isolla taululla näyttää, miten ne taiwutettawiksi määrättyissä sanoissa toteutuwat.

4) Muodostettakoon esimerkkinä olevat wartalot isolla taululla alkutilan wartalosta, tietysti muistamalla II oppijakson § 14.

5) Joslla taululla näytettäköön, miten liiteasemoa koskewat säännöt näissä sanoissa toteutuwat. — Monikon awunto jätettäköön taiwutettaissa muodostamatta, koska se sija waan ani harwoin ilmaantuu liiteasemon yhteydessä, ja kansankieli nähy siinä milloin pehmentämän, milloin jättämän pehmentämättä kowan siferakkeen, kun liiteasemo sulkee tawun. Sanotaan esim. ruokinsa (ei: ruo'insa), mutta tupakoinne (ei: tupakkoinne).

6) 3:sa ohjeessa nimisanain taiwutusta koskewat huomautukset sowitzettakoon tässä tefosanain taiwutukseen.

7) Lauseen jäsenet otetaan selwille. Huomataan, että esim. sana „tuolla“ on palkanmäärääjä. Millainen sana on se? Mitä toimittaa siis määräsana tässä lauseessa?

8) Mikä on alus? Mikä maine? Kuinka fitten kysymme? Minkä lauseen jäsenen muodostawat siis sanat „pöydän alla“? Tässä on siis palkanmäärääjä muodostettu kahdesta sanasta. Millainen sana on „pöydän“? Millainen sana ollee „alla“? Minkä nimisanan wierasä eli yhteydessä on tässä nyt tuo sijasana „alla“? Millaista nimisanan waihetta se tässä merkitsee? — Jos saman asian woi lausua ilman sijasanattakin, sijapäätteellä waan, on se huomautettava oppilaille, joten heille käy selwäksi, kuinka sijasana ajaa samaa asiaa kuin sijapäätetin. On esim. tultu huomaamaan, että „maan“ on nimisana ja „päälle“ fi-

jasana sen yhteydessä. Kysytään: Eikö tukaan voisi sanoa, miten saman asian voimme lausua ainoastaan yhdellä sanalla? Sanojen „maan päälle“ asemasta saimme siis vaan yhden sanan: „maahan.“ Mikä sana kokonaan katsoi? Niin, mutta sen sijaan tuli, niinkuin näette, menentöijän päte. Näette siis, että sijajana „päälle“ tässä vastaa erästä sijapäätettä, nim. mitä? Nyt huomaatte, kuinka sijajanaa käytetään sijapäätteen sijasta. — Yhtäläinen huomautus tehdään sanojen „maan sijasta“ (= maasta), „merta myöten“ (= meritse), „ahkeruutensa tähden“ (= ahkeruudestaan), „yhtämyyden vuoksi“ (= yhtämyydestä) ja „puhetaitonsa kautta“ (= puhetaidollansa) johdosta.

9) Kysytään, mitä fidesanoja on kussakin lauseessa ja mitä ne kullinkin toimittavat.

10) Harjoitukseksi otettaakoon jonkun pienen lufufappaleen sanat tarkastettaviksi niiden alkuperän puolesta. — Ymmärteellistä lufufaittoa harjoitettaisja sopii opettajan useinkin ottaa johdetut sanat puheeksi, huomauttaa, mistä juurisanasta ne ovat johtuneet, millä johdepäätteellä, ja minkä uuden merkityksen sana on saanut johdepäätteen kautta. Siten oppilaat vähitellen tottuvatkin käsittämään tavallisimpain johdepäätteiden merkityksen. — Mitä yhdys sanoihin tulee, vaatii niiden oikeinkirjoitus erityistä harjoitusta; oppilaat näet tahtovat ensi alussa kirjoittaa yhdys sanain osat erilleen.

11) Esimerkit tarkastettakoon; muodostakoot oppilaat samallaisia esimerkkejä.

12) Kysytään: Mikä tässä on alus? Mikä on maine? Mihin kysymyksen vastaa „uutterana?“ Se siis ilmaisee ominaisuutta, joka oli — kenellä? Mikä lauseen jäsen on siis „uutterana?“ — Samoin kysellään muidenkin esimerkkien johdosta. Muodostakoot oppilaat esimerkkejä, joissa on aluksen ja kohteen mainenimikkö.

13) Lause jäsenetään, jolloin huomataan, että sana „iloisen“ on lisääntö kohteelle „lapsen.“ Kysytään: Millainen sana on „iloisen?“ (Laatus.) Missä luvussa ja sijassa on se? Minkätähden on se yksikön omannosja? (Kosta sen pääsana „lapsen“ myös on yksikön omannosja). — Samoin menetellään muidenkin esimerkkien johdosta.

14) Lause jäsenetään. Huomataan, että „kirkosja“ on paikan määrääjä. Mihin kysymyksen vastasi tämä paikan määrääjä? Mihin sanaluokkaan kuului se? Kun siis nimisana paikan määrääjänä vastaa kysymyksen: missä? — mihin sijaan asetetaan se silloin? — Seuraavasta esimerkistä huomataan, että samallaisen paikan määrääjän voi asettaa myöskin siwuntosijaan. Nyt huomauttaa opettaja, että „kirkosja“ merkitsee paikkaa kirkon sijassa, mutta „kirkolla“ paikkaa kirkon ulkopuolella, läheisyydessä. — Samoin menetellään neljän seuraavan esimerkin kanssa. Lopputuloksena teroitettakoon oppilaille muistutuksessa mainittu asia.

Kaikki seuraavat tähän Sään kuuluvat esimerkit jäsenettäköön. Kun on huomattu määrääjä lauseessa, kysytään, mihin kysymyksen se

vastasi, millainen jana se on, mihin sijaan on se asetettu vastatessaan siihen ja siihen kysymykseen. Kunkin esimerkkijakson lopulla huomautta-
foon sitten opettaja, mihin kaikkiin sijoihin puheena olleita määrääjiä oli
asetettu.

15) Millainen on tämä lause? (yhdistetty). Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Millainen on ensimmäinen näistä lauseista? Millainen on toinen? Miksi on se kohteellinen siwulause? Miksi kutsumme tällaista kohteellista siwulauseetta? Minkätähden? Mitä on tässä eromerkkien puolesta huomattavana? Samoin kysytään toisen lauseen johdosta? — Joskus on suora kertomalause muunkin lauseen jäsenen, kuin kohteen, sijassa. Esim. Hän lausui nämä sanat: „tule tänne!“ (lisäännöllinen). Hän alkoi puheensa näin: „kuulkaa minua!“ (laatua määräävä). Mutta tällaiisiin tapauksiin ei tarvitse oppilaita vielä tutustaa.

16) Kun ensin on otettu selville, mitä kertomalauseita näissä esimerkeissä löytyy, ja kun ne ensin on suullisesti muutettu sellaisiksi, kuin on määrätty, muutettakoon ne vielä kirjallisestikin.

17) Kysytään kunkin esimerkin johdosta: Millainen on tämä lause? (yhdistetty). Kuinka monesta eri lauseesta on se yhdistetty? Miten kuuluu ensimmäinen lause? („näen“). Millainen on se lause? (Päälause). Miten kuuluu toinen lause? („pojan lukewan“). Millainen on se lause? Miksi on se kohteellinen siwulause? Miten voisi tämä siwulause toisinkin kuulua? Mitä on siis tapahtunut tälle siwulauseelle? Miten on se lyhennys pantu toimeen?

18) Sekä tämän että seuraavan kappaleen esimerkkien johdosta kysyttävöön ensin, millainen lause kokonaisuudessaan on, millaisia ovat sen eri lauseet, millainen (s. o. minkä päälauseen jäsenen sijassa) on siinä siwulause ja kuinka tämä sama siwulause kuuluu lyhentämättä (lyhennettynä). Joskus sopii myös kysyä, miten lyhennys on tapahtunut. — Terveellistä olisi, jos oppilaat saisivat tehdä samat harjoitukset kirjallisestikin.

19) Tämän kappaleen lauseissa saa oppilas tutustua laajempiin yhdistettyihin lauseisiin. Kunkin lause jäsennettävöön eri lauseisinsa; otettakoon selville, mitkä ovat pää-, mitkä siwulauseita, millaisia jälkimäiset ovat ja mille lauseille ne ovat siwulauseina — siihen tapaan kuin toisen oppijakson ohjeissa on neuvoitu. Kun yhdistetty lause tällä tavalla on eritelty yffityisiin lauseisinsa ja eromerkit huomautettu, eriteltävöön sitten kunkin yffityisen lauseen jäsenet (alus, maine, kohde j. n. e.). Tämän jälkeen kyseltävöön, mihin sanaluokkiin esillä olevan lauseen sanat kuuluvat ja mitä muotoja ne ovat. Tällöin annettakoon oppilaiden myös taitutella esim. lauseessa esiintyviä nimi-, laatu- ja tekosanoja useimmissa muodoissa. Nimaltaan sopii opettajan tällaisessa lauseen jäsennyksessä ottaa puheeksi kaikki kielipiilliset seikat, mutta varsin ennen opitut, jotta ne painuisivat oppilaiden mieleen ja tulisivat hänelle ikäänkuin eläviksi sen kautta, että hän ne täten näkee käytölli-
sessä kielessä toteutettuina. — Luonnollista on, ett'ei tätä tarkoitusta

faamuteta, jos västâ fieliopin opetuksen lopulla lauseen jäsennykseen ryhdytään. Lauseita on jäsennettävä tuon tuostakin koko opetuksen ajalla. Valitkoon opettaja lukufirjasta siihen tarvoituksien sopivia lauseita ja firjoittakoon ne isolle taululle tai antakoon oppilaiden etjia ne omista lukufirjoistansa. Ja tällaiseen lauseen jäsennykseen woipi mielestämme ottaa osaa parikin osastoa yht'aikaa, warjinkin jos opettaja koettaa opettaa „Kiidinkielen alkeisopin“ oppijaksot joskeenkkin rinnakkain, mikä luullaksemme ei ole käntännöllisesti mahdotonta.

16) Kun ensin on otettu kielille mitä kersomalaisia nähdä etj...
17) Kirjoiteta kuitin etjitten joppoista...
18) Keta tämän etj kersomalan joppoisten etjitten joppoista...

19) Keta tämän joppoisten joppoisten...
20) Keta tämän joppoisten joppoisten...

21) Keta tämän joppoisten joppoisten...
22) Keta tämän joppoisten joppoisten...

23) Keta tämän joppoisten joppoisten...
24) Keta tämän joppoisten joppoisten...
25) Keta tämän joppoisten joppoisten...

C. W. Alopaeus'en kustannuksella on painettu:

Käsikirja Sairashoidossa. Kodin ja sairashuoneen tarpeeksi kirjoittanut eräs Europan etevimpiä lääkäriä. Wienin yliopiston professori Th. Billroth. Suomentanut O. A. Forsström. Hinta 3 m. 50 p.

Kasvitarha, sen hyöty ja arvo taloudessa. Kansaa varten kirjoittanut Tr. F. C. Schübeler. Norjan kielestä mukailemalla suomentanut Arvid Th. Genetz. Varustettu 88 tekstiin painetulla kuvalla ja 8 taululla. Hinta 1 m. 50 p. Tätä kirjaa on alkukielellä levinnyt 25,000 kappaletta.

Anna Lind tai „Ole uskollinen vähissäkin.“ Kirjoitti Maria. Suomennos. Erittäin sopiva joululahjaksi palvelijoille. Hinta 1 m.

Johdatus Vanhantestamentin biblianhistorian kertomuksiin. Koulua ja kotoa varten kirjoittanut Waaranen (K. A. Hougberg). I:n vihko. Hinta 1 m. 75 p. II vihko. Hinta 1 m. 75 p.

Lyhyt johdanto Pyhän Raamatun tuntemiseen. Kirjoittanut G. F. Helsingius. Suomennos. Hinta 1 m. 25 p.

Metsämiehen muistelmia. Kirjoittanut I. Turgenjew. Suomensi Samuli S. Hinta 75 p.

Suomalaisia keskusteluja ajan ratoksi Suomen kieltä suosiville Suomen naisille kyhäeli K. Suomalainen. II. Hinta 60 penniä. Etevästi arvosteltu U: Suomettaressa.

Kymölä. Kymölän Seminarin opettajain albumi. Hinta 75 penniä.

Kynäelmiä. Runosommitelmia. Kyhäillyt Kaarlo Hemmo. I. Hinta 75 penniä.

HUOM! Kustantajalta suoraan tilatessa lähetetään yllämainitut kirjat, jos maksu — joko rahassa tai postimerkeissä — seuraa tilausta, eri postimaksutta tilaajalle. Sitä paitsi myönnetään hinnasta 10 % alennus.

Aidinkielen Alkeisoppi, etupäässä kansakoulujen tarpeeksi kirj. K. Raitio, semin. lehtori. Kolmas, korjattu, painos. Hinta 40 p.

Suoraan kustantajalta tilattaessa myönnetään 20 % alennus, jos maksu suoritetaan kuukauden kuluessa.

C. W. Alopaeus.

Suom. kiél. 3.

Raitio

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 0590

